

Predrag Puzović

Međufakultetski ekumenski simposijumi od 1974. do 1990. godine

Povzetek: Incijativa za održavanje međufakultetskih ekumenskih simposijuma prema pisanju Glasa Koncila, potekla je od Veća za ekumenizam Biskupske konferencije Jugoslavije, kojim je predsedavao mariborski biskup dr. Maksimilijan Držečnik. Ideja je realizovana 1974. godine. Organizatori ovih simposiona bili su naizmenično tri bogoslovska fakulteta: Rimokatolički bogoslovski fakultet iz Ljubljane/Maribora, Rimokatolički bogoslovski fakultet iz Zagreba i Pravoslavni bogoslovski fakultet Srpske pravoslavne crkve iz Beograda. Simposijumi su se održavali svake druge godine. Pored profesora i studenata ova tri fakulteta simposijumima su prisustvovali i gosti. Na prvom Simposijumu bilo je 70 a na nekim i do 120 učesnika.

Ključne besede: međufakultetski, ekumenski, simposijum, teologija

Summary: *Inter-Faculty Ecumenical Symposiums from 1974 through 1990*

Initiative for organization of inter-faculty ecumenical symposiums according to Glas Koncila (Voice of the Council) originated from the Council for Ecumenism of the Episcopal Conference of Yugoslavia presided by the Bishop of Maribor Dr. Maksimilian Držečnik. The idea was brought to life in 1974. The organizers of these symposiums were alternatively three faculties of theology: the Roman-Catholic Faculty of Theology in Ljubljana/Maribor, the Roman-Catholic Faculty of Theology in Zagreb, and the Orthodox Faculty of Theology of Serbian Orthodox Church in Belgrade. The symposiums were organized every second year. In addition to students and professors of these three faculties, the symposiums were also attended by guests. At the first symposium, there were 70 participants present, while at some of them participants numbered as many as 120.

Keywords: *inter-faculty, ecumenical, symposium, theology*

1. Maribor 1974

Prvi simposijum održan je od 23. do 26. septembra 1974. godine u prostorijama ljubljanskog bogoslovske fakulteta u Mariboru. Tema je bila pastoralno bogoslovska: *O Svetim tajnama osobito o Svetoj Evharistiji*. Najviše zasluge za organizovanje Simposijuma pripadaju profesoru ljubljanskog bogoslovske fakulteta u Mariboru dr. Stanku Janežiču. Pored dekana i profesora sva tri fakulteta i predstavnika studenata, simposijumu su prisustvovali i predstavnici većine pravoslavnih i rimokatoličkih teoloških škola. Od pravoslavnih bogoslovske škola bili su predstavnici bogoslovija iz Sremskih Karlovaca, Prizrena i Beograda. Na simposijumu su bili i predstavnici makedonske pravoslavne bogoslovije iz Skoplja. Od rimokatoličkih teoloških škola bili su predstavnici iz Rijeke, Splita, Makarske, Đakova i isusovačkog filozofsko-teološkog instituta iz Zagreba. Ispred Evangelističke crkvene zajednice u Sloveniji bio je prisutan pastor Gustav Skalič. Radu simposijuma prisustvovao je i mariborski biskup dr. Maksimilijan Držečnik.

Predavanja su održali: prof. dr. Franc Perko, Ljubljana: Značenje sakramenata za rast Crkve; prof. dr. Šagi-Bunić, Zagreb: O ulozi i važnosti Duha Svetoga u sakramentima u Crkvi; prof. dr. Josip Turčinović, Zagreb: O krstu kao priključenju otajstvenom Tijelu Hristovu; prof. dr. Adalbert Rebić, Zagreb: Uloga Evharistije u prvoj Crkvi; prof. dr. Atanasije Jevtić, Beograd: Evharistija u životu i istoriji istočne Crkve; prof. dr. Stojan Gošević, Beograd: Evharistija izgrađuje Hristovu Crkvu; prof. dr. Anton Strle, Ljubljana: O Evharistiji u razvoju zapadne Crkve; prof. dr. Čedomir Drašković, Beograd: Pastoralni značaj Evharistije u Crkvi danas; prof. dr. Tomislav Ivančić, Zagreb: Evharistija i župna zajednica; biskup dr. Vekoslav Grmič, profesor ljubljanskog bogoslovske fakulteta: Evharistija in oznanjevanje. Predavači su držali predavanja svaki na svom jeziku. Nakon svakog predavanja sledila je diskusija. Predavanja su po mišljenju učesnika bila na visokom nivou. U zaključku prof. dr. Čedomir Drašković, dekan Pravoslavnog bogoslovske fakulteta u Beogradu, rekao je: »Posmatrajući simposijum kao celinu kao i izabranu tematiku mislim da je ozbiljan i da se ne trebamo postideti.«

Tokom trajanja simposijuma učesnici su posetili prvu novosagrađenu crkvu posle rata u Mariboru, posvećenu slovenskim apostolima Ćirilu i Metodiju, zatim drevno marijansko svetilište Ptujaska Gora, stari grad Ptuj.

Na kraju simposijuma učesnike je pozdravio domaćin biskup dr. Maksimilijan Držečnik, koji je učesnicima poklonio tek izašlo ekumensko slovensko izdanje Svetog pisma. Biskup je izrazio zadovoljstvo što je simposijum uspeo i što je »klima bratske ljubavi bila vidljiva«. Dogovoreno je da domaćin sledećeg simposiona bude Rimokatolički bogoslovski fakultet u Ljubljani.

2. Lovran 1976

Drugi međufakultetski ekumenski simposijum organizovao je Rimokatolički bogoslovski fakultet iz Zagreba a ne Rimokatolički bogoslovski fakultet iz Ljubljane kako je bilo dogovoreno. Simposijum je održan u Lovranu kod Rijeke od 21. do 23. septembra 1976. godine. Tema simposijuma je bila *Evangelizacija u našem prostoru i vremenu*. U ime Bogoslovskog fakulteta SPC bilo je prisutno šest profesora, sekretar fakulteta i četiri studenta. U ime bogoslovskog fakulteta u Ljubljani / Mariboru učestvovalo je sedam profesora i četiri studenta; od strane bogoslovskog fakulteta u Zagrebu učestvovalo je sedam profesora, sekretar fakulteta i četiri studenata.

Na ovom simposijumu od pravoslavnih bogoslovskih škola bili su prisutni predstavnici bogoslovije iz Prizrena kao i bogoslovije iz Skoplja. Rimokatoličke visoke bogoslovske škole imale su predstavnike iz: Đakova, Sarajeva, Splita, Makarske, Trsta, Rijeke i filozofsko-teološkog instituta iz Zagreba. Ispred protestanske zajednice simposijumu su prisustvovali P. Kuzmić iz Zagreba i P. Andrašik iz Novog Sada. Rad simposijuma su pratili domaći riječki nadbiskup Josip Pavlišić, mariborski biskup dr. Maksimilijan Držečnik i njegov pomoćni biskup dr. Vekoslav Grmič. Bilo je oko 80 učesnika.

Na početku simposijuma učesnike je pozdravio domaći nadbiskup Josip Pavlišić, zatim biskup Maksimilijan Držečnik, predsednik ekumenskog veća BKJ. Pročitani su i pozdravni telegrami Svetog arhijerejskog sinoda SPC i predsednika BK dr. Franje Kuharića. Prvog dana su saopštili referate dr. Čedomir Drašković s Bogoslovskog fakulteta SPC u Beogradu na temu *Evangelizacija i njeni fenomeni kod pravoslavnih*, dr. Šagi-Bunić i dr. Josip Turčinović s Bogoslovskog fakulteta u Zagrebu *Fenomenologija evangelizacije kod katoličkih hrišćana na našem tlu*. U

diskusiji je posebna pažnja posvećena krsnoj slavi kao važnom obliku evangelizacije u Pravoslavnoj Crkvi.

Drugog dana referate su saopštili profesori ljubljanskog bogoslovske fakulteta dr. Valter Dermota na temu Pogodnosti i teškoće suvremene evangelizacije, psihološko-socijalni vid i dr. Vekoslav Grmič Pogodnosti i teškoće savremene evangelizacije, pastoralno-teološki vid.

Domaćin nadbiskup Pavličić je 22. septembra priredio prijem za učesnike simposijuma a 23. septembra učesnici su sa domaćinom nadbiskupom Pavličićem posetili istarsko selo Beram, gde su razgledali crkvu Sv. Bogorodice iz 15. veka a zatim su posetili Eufrazijevu baziliku u Poreču iz 6. veka. Ovde je učesnike simposijuma dočekaio biskup Dragutin Nežić, i u biskupskoj palati priredio prijem.

Na kraju je usledilo zajedničko saopštenje u kome učesnici simposijuma ocenjuju samu činjenicu ponovnog susreta profesora i studenata teologije tri fakulteta i trodnevni intezivan zajednički rad kao prvorazredni ekumenski događaj.

»Prisutni smatraju da je razmatrana tema bila od velikog međukonfesionalnog značenja i sa zadovoljstvom konstatuju da je njezina razrada bila za sve informativna, dijaloški otvorena, iskrena i intezivna, u čemu prepoznaju znatan ekumenski korak naprijed.«

Što se tiče predavanja konstatovano je da su »prva dva predavanja iznijela fenomenologiju evangelizacije u našem vremenu i prostoru, a druga dva su tražila ciljeve i konkretne puteve za neposredno evangeliziranje u našim uvjetima«.

Iz bogate diskusije iskristalisala su se dva aspekta u vezi sa evangelizacijom i to: »Jedni su želeli što jasnije sebi posvjetiti što je to evangelizacija, koji su njeni sadržaji i ciljevi, dok je druge zaokupljalo u prvom redu pitanje kojim se načinima i sredstvima može što efikasnije u nas danas provesti evangelizacija ...«

Na kraju je formulisano nekoliko pitanja u vezi sa evangelizacijom na koja treba svi da traže odgovore i to:

- Kojim kriterijumima razlikovati relativno i apsolutno, božansko i ljudsko, sadržaj i povjesne oblike u hrišćanskoj tradiciji?
- Dokle posuvremenjenje znači vjernost tradiciji?

- Koji je odnos između narodne pobožnosti i teologije?
- Kako shvatljivo govoriti o Bogu na izlazu iz ruralne u industrijsko-tehničku civilizaciju?
- Koliko u suvremenom svijetu evangelizirati znači istodobno konkretno se angažirati za oslobođenje ljudi?
- Koje eklezijalno značenje ima obitelj kao evangelizatorsko mjesto?
- Koliko naše teološke škole doista formiraju evangelizatore?»

Dogovoreno je da sledeći simposijum kroz dve godine organizuje Pravoslavni bogoslovski fakultet SPC iz Beograda.

3. Arandjelovac 1978

Treći međufakultetski ekumenski simposijum održan je u Arandjelovcu od 12. do 15. oktobra 1978. godine. Opšta tema je bila *Crkva u savremenom svetu*. Pored domaćina episkopa šumadijskog dr. Save (Vukovića), predstavnika triju bogoslovskih fakulteta, predstavnika pravoslavnih bogoslovija i viših rimokatoličkih bogoslovskih škola simposijumu su prisustvovali predstavnici Bogoslovskog fakulteta Makedonske pravoslavne crkve iz Skoplja, protestanskog Teološkog fakulteta Matija Vlačić Ilik iz Zagreba, Islamskog teološkog fakulteta iz Sarajeva, biskup Slovačke evangelističke crkve u SFRJ dr. Struharik, predsednik Saveza baptističkih vjerskih opština u SFRJ dr. J. Horak, mariborski biskup dr. V. Grmič i predsednik Islamske verske zajednice dr. Smailović.

Simposijum je započeo rad bogoslužjenjem u mesnoj crkvi u Arandjelovcu. Prisutne je pozdravio ep. Sava, dr. Čedomir Drašković, dekan Bogoslovskog fakulteta SPC u Beogradu, biskup dr. V. Grmič i dr. Struharik, biskup Slovačke evangelističke crkve. Dr. Č. Drašković je pročitao pozdravni telegram nadbiskupa riječko-senjskog Josipa Pavlišića, domaćina prethodnog simposijuma.

Prvi dan pre podne predavanje je održao biskup dr. Vjekoslav Grmič, Ljubljana-Maribor, na temu Hrišćansko shvatanje jedinstva i međusobna zavisnost čoveka i sveta. Usledili su koreferati: A. Benveniste, Rijeka: Svet kao adresat delovanja Crkve; J. Rajhman, Maribor: Svet na delatnom području Crkve; J. Barišić, Split i F. Plemenitaš, Maribor: Pojam sveta u Bibliji i teologiji; V. Dermota, Ljubljana: Bitne komponente slobodnog sveta kao čovekovog duhovnog zavičajja; A. Jevtić, Beograd: Hrišćanska

antropologija i sociologija; D. Kalezić, Beograd: Sabornost i ekumenizam; R. Valenčić, Ljubljana: Čovek i svet – hrišćanska antropologija.

Posle podne predavanje je održao dr. Dimitrije Dimitrijević, Beograd, na temu Hrišćanin u dva sveta. Na ovaj referat saopštili su koreferate: A. Nadrah, Ljubljana: Neprekidno obnavljanje crkve i reviviscencija; A. Benveniste, Rijeka i F. Perko, Ljubljana: Kako svet determiniše Crkvu; A. Jevtić, Beograd: Eshatološka dimenzija prisustva Crkve u svetu; D. Kalezić, Beograd: Hrišćansko shvatanje čoveka; Č. Drašković, Beograd: Dva izražaja crkvene politike.

Drugi dan održao je predavanje dr. Tomislav Šagi-Bunić, Zagreb, na temu Ekumenski pokret i tokovi u savremenom svetu. Usledila su dva koreferata i to: S. Janežič, Maribor: Obnova Crkve i ekumenski napori za hrišćansko jedinstvo i T. Mitrevski, Skoplje: Spasonosna i ekumenska uloga Crkve u savremenom svetu. Potom je usledila diskusija.

Učesnici simposijuma konstatovali su »svoju saglasnost da se pitanje osnovne teme *‘Crkva u savremenom svetu’* i uopšte pitanje odnosa Crkve prema svetu treba shvatiti u širem kontestu Božjeg otkrivenja u svetu kroz Hristovo ovaploćenje, krst i vaskrsenje i kroz poslanje Duha Božjeg, čime je i osnovana Crkva i postavljena u ovom svetu. Jer ‘Bog je tako zavoleo svet da je Sina svoga Jedinorodnoga dao i poslao u svet da spase svet’ (Jov. 3,16). Otuda odnos Crkve prema svetu nije i ne sme biti nikako dualistički, jer je svet tvorevina Božja i zato uvek u principu pozitivno ocenjen i prihvaćen od Crkve, uvek za Crkvu ontološki dobar, jer je delo dobrote i ljubavi Božje i naznačen da postane Dom Božji za obitalište svih ljudi kao sinova Božjih i braće među sobom.«

Poslednjeg dana učesnici simposijuma posetili su Topolu, Oplenac, Kragujevac, spomen-groblje u Šumaricama i manastir Kalenić. Dogovoreno je da sledeći simposijum organizuje Rimokatolički bogoslovski fakultet iz Ljubljane.

4. Ljubljana 1980

Četvrti međufakultetski ekumenski simposijum održan je u Ljubljani od 23. do 26. septembra 1980. godine na temu: *Dubovni život na našem tlu – ekumensko proučavanje dubovne stvarnosti hrišćanstva na tlu Jugoslavije danas*. Pozdravne telegrame učesnicima uputili su: predsednik Biskupske konfe-

rencije Jugoslavije dr. Franjo Kuharić, nadbiskup zagrebački; riječki nadbiskup Josip Pavlišić; episkop lepavinski Jovan (Pavlović), administrator zagrebačke pravoslavne mitropolije; dr. Juraj Struharik, biskup Slovačke evangelističke crkve; prodekan Pravoslavnog bogoslovskeg fakulteta iz Beograda dr. Blagota Gardašević i Anton Koren, sa Rusikuma u Rimu.

Na simposijumu je uzelo učešća oko 100 učesnika. Osim profesora i studenata triju fakulteta učešće su uzeli nadbiskup beogradski Alojzije Turk, mariborski biskup Vekoslav Grmič, predstavnici Bogoslovskeg fakulteta iz Skoplja, Biblijskog instituta Pentekostne crkve iz Zagreba, Filozofsko-teološkog instituta Društvo isusovaca iz Zagreba, viskoha teoloških katoličkih škola iz Đakova, Makarske, Rijeke, Splita, Sarajeva, pravoslavnih bogoslovija iz Beograda i Prizrena i više ekumenskih javnih radnika, novinara i gostiju.

Prvi referat održao je profesor beogradskog bogoslovskeg fakulteta dr. Atanasije Jevtić pod naslovom Osnovne karakteristike duhovnog života kod pravoslavnih Srba. Usledili su koreferati: dr. Pribislav Simić: Odjek hrišćanske duhovnosti u umetnosti; dr. Dimitrije Kalezić: Odjek hrišćanske duhovnosti u savremenoj literaturi; dr. Amfilohije Radović: Svetosavlje; jerej Mitar Milovanović: Bogomoljački pokajnički pokret kod nas; protojerej Božidar Mijač: Krsna slava kao sredstvo pastirskog delovanja u Srpskoj pravoslavnoj Crkvi.

Drugog dana referat je održao dr. Tomislav Šagi-Bunić: Ocrtni profila duhovnog života katoličkog hrišćanstva u hrvatskom narodu. Usledilo je dvanaest koreferata: dr. Bonaventura Duda: Zračenje božićnog misterija u duhovnom životu među Hrvatima; dr. Josip Kribl: Uticaj Berđajeva na duhovnu orijentaciju kod nas; dr. Adalbert Rebić: Starozavetni sveci u pobožnosti hrvatskog naroda; dr. Tomislav Ivančić: Perspektive hrišćanske vere u našem ateističkom ambijentu; dr. Emanuel Hoško: Uloga franjevačkog Trećeg reda u hrišćanskoj duhovnosti u hrvatskom narodu; dr. Vladimir Zagorac: Narodna religioznost kao element duhovnosti u hrvatskom narodu; dr. Juraj Kolarić: Uloga kajkavskih molitvenika za duhovnost vernika u Severnoj Hrvatskoj; dr. Predrag Belić: Kako je pobožnost srcu Isusovu oblikovala duhovni život hrvatskih katolika (XVIII-XX v.); dr. Predrag Belić: Uticaj Marijinih kongregacija na hrvatsku duhovnost (XVII-XX v.); dr. Anton Benčin: Neke specifičnosti hrišćanske duhovnosti u hrvatskim glagoljaškim krajevima; dr.

Luka Markešić: Sredstva duhovnog rasta katolika pod turskom vladavinom; dr. Tomislav Ivančić: Oblici duhovnih pokreta u sadašnjoj Katoličkoj crkvi u Hrvatskoj.

Treći dan referat je saopštio dr. Jože Rajhman iz Maribora – Duhovni život na slovenačkom tlu. Koreferate su saopštili: biskup dr. Vekoslav Grmič: Uticaj savremene teologije na duhovni život u nas; dr. Roman Tominec: Odjek hrišćanske duhovnosti u slovenačkoj umetnosti; dr. Stanko Janežič: Ekumenska dimenzija slovenačke duhovnosti; dr. Rafko Valenčić: Uticaj pastoralnoga delovanja na duhovnu situaciju u Crkvi; dr. France Oražem: Duhovno događanje među slovenačkim narodom; dr. France Perko: Uticaj naše društvene stvarnosti na duhovnu situaciju vernika; dr. Stanko Lipovšek: Sredstva duhovnoga rasta u Crkvi u Sloveniji.

Učesnici su ocenili da se tema Simposijuma pokazala veoma plodnom.

»Omogućila je pobližu autoidentifikaciju pojedinih hrišćanskih sredina na južnoslovenskom tlu. Time je otkrila kako je velika zajednička hrišćanska duhovna matica i koliko se na njoj tokom istorije događalo međusobnih ispreplitanja, uticaja i različitih specifičnih rešenja.

Stoga na dosadašnjem istraživačkom međufakultetskom ekumenskom putu ovaj simposijum predstavlja korak napred u smeru konkretizacije ekumenske problematike, specifične baš za ove prostore, i to kako u predmetima tako i u metodičkom smislu.

Učesnici konstatuju da su ovim Simposijumom otvorena vrata za dalja još detaljnija istraživanja i za strpljive ekumenske pastoralne korake, što može značiti ekumenski napredak i na najširem planu crkvenog života na našem tlu: nije, naime, reč samo o ekumenizmu u užem značenju, nego o ekumenizmu – dijalogu – sa svima ljudima dobre volje, od koga zavisi budućnost naših naroda i čovečanstva uopšte.«

Na kraju simposijuma učesnici su posetili duhovna središta Slovenije Stičnu i Pleterje. Dogovoreno je da se sledeći simposijum održi u Zagrebu.

5. Zagreb 1982

Peti međufakultetski ekumenski simposijum u Zagrebu održan je od 28. septembra do 1. oktobra 1982. godine na temu *Isus Hristos jedini*

Spasitelj sveta – propoved spasenja na našem tlu. Učesnika i gostiju bilo je 84. Pored predstavnika triju fakulteta svoje predstavnike imali su: Bogoslovski fakultet Makedonske pravoslavne crkve iz Skoplja, Teološki fakultet Matija Vlačić Ilirik iz Zagreba, Biblijsko-teološki institut Pentekostne crkve iz Zagreba, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove iz Zagreba, Visoka bogoslovska škola iz Đakova, Vrhbosanska visoka teološka škola iz Sarajeva, Franjevačka visoka bogoslovija iz Makarske i Visoka bogoslovska škola iz Rijeke. U radu simposijuma su učestvovali subotički biskup Matija Zvekanović, predsjednik Veća za ekumenizam pri BKJ, biskup dr. Vekoslav Grmič, dr. Stjepan Šmit DI, član Ureda Sekretarijata za jedinstvo hrišćana iz Rima i provincijal hrvatskih kapucina dr. Zdenko Tenšek.

Posle pozdrava počeo je radni deo simposijuma. Kako dr. Stojan Gošević zbog bolesti nije došao njegov referat Isus Hristos jedini spasitelj sveta u tradiciji Pravoslavne crkve pročitao je dr. Pribislav Simić. Drugi referat saopštio je Aldo Starić: Isus Hristos jedini spasitelj svijeta u tradiciji Katoličke crkve. Nakon ovog referata priređen je prijem u nadbiskupskom dvoru u Zagrebu. Posle podne saopštili su koreferate: Marijan Smolik: Kristus odrešenik v starejši slovenski cerkveni pesmi; Bonavetura Duda: Sve stvorenje zajedno uzdiše; Jerko Fućak: Soteriološka mjesta NZ u hrvatskim prijevodima Biblije; Pribislav Simić: Doživljaj spasenja u pravoslavnoj liturgiji; Irinej Bulović: Spasenje u Hristu u novijoj pravoslavnoj asketskoj tradiciji. Ovaj koreferat je saopštio dr. Irinej Bulović umesto prof. Marka Pantića iz Sremskih Karlovaca, koji zbog bolesti nije došao.

Drugog radnog dana 29. septembra referate su saopštili Anton Strle: Jezus Kristus edini odrešenik sveta v katoliški teologiji; Atanasije Jevtić: Isus Hristos jedini spasitelj sveta u pravoslavnoj crkvi. Koreferate su saopštili: Juraj Kolarić: Eshatološka soteriologija u suvremenih sljedbi; Amfilohije Radović: Susret novozavetnog Zapada sa istočnjačkim sotiriologijama; Vekoslav Grmič: Kršćanski pojam odrešenja in marksizem; Ivan Rojnik: Podoba Kristusa odrešenika v naši katehezi. Uveče je učesnike simposijuma primio predsjednik Komisije Izvršnog veća Sabora SR Hrvatske za odnose s verskim zajednicama prof. dr. Ivan Lalić.

Trećeg dana referate su saopštili Marijan Valković – Treba li današnjem čovjeku spasitelj?; Irinej Bulović – Spasenje i spasenja. Koreferate su

saopštili: Anton Štrukelj: Oznanjevanje odrešenja s pogledom v prihodnost; Blagota Gardašević: Isus Hristos juče, danas i sutra; Anton Benvin: Krist Spasitelj u hrvatskim molitvenicima. Uveče je za učesnike skupa priredio prijem mitropolit zagrebački Jovan (Pavlović). Prvog oktobra učesnici simposijuma posetili su Trški Vrh kod Krapine, Lepoglavu, Varaždin i Mariju Bistricu.

Na kraju simposijuma je zaključeno da sledeći međufakultetski ekumenski simposijum organizuje Bogoslovski fakultet SPC u Beogradu a tema će biti Vreme Duha Svetoga – vreme Crkve.

6. Studenica 1984

Šesti međufakultetski ekumenski simposijum na temu *Vreme Duha Svetoga – vreme Crkve* održan je od 27. do 30. septembra 1984. godine u manastiru Studenica. Bilo je oko 70 učesnika. Po ustaljenoj praksi pored predstavnika triju bogoslovskih fakulteta simposijumu su prisustvovali predstavnici Pravoslavnog bogoslovskeg fakulteta iz Skoplja, Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove iz Zagreba, zatim visokih bogoslovskih škola iz Đakova, Makarske, Splita i Sarajeva (franjevačka) i bogoslovija iz Beograda, Prizrena, Sremskih Karlovaca i Skoplja. Prisutni su bili novinari svih većih verskih listova u zemlji kao i drugi gosti.

Na otvaranju simposijuma bio je prisutan domaćin episkop žički Stefan (Boca), mariborski biskup Vekoslav Grmič i iguman manastira Studenice sinđel Jovan sa monasima.

Simposijum je otvoren na Krstovdan 27. septembra, svetom arhijerejskom Liturgijom, koju je služio ep. Stefan uz sasluženje monaha manastira Studenice i profesora Bogoslovskeg fakulteta iz Beograda. Tom prilikom je ep. Stefan održao prigodnu besedu, pozdravio učesnike i poželio im uspešan rad.

Sutradan je simposijum počeo sa radom u trpezariji Svetog Save. Posle pozdravnih govora i čitanja pozdravnih telegrama prvo predavanje iz trinitarne tematike Pnevmatologije održao je dr. Tomislav Šagi-Bunić na temu Rimokatolička teologija o Svetom Duhu. Drugo predavanje održao je dr. Atanasije Jevtić na temu Pravoslavna teologija o Svetome Duhu. U koreferatu uz ova predavanja dr. Irinej Bulović govorio je o Pnevmatološkom značaju i teološkom razlikovanju božanske suštine i

energije u Svetoj Trojici i pnevmatološkim posledicama njihovog nerazlikovanja.

Drugi tematski krug predavanja i koreferata obrađivao je eklisiološki aspekt Pnevmatologije. Predavanje na tu temu održao je dr. Franc Perko pod naslovom Duh Sveti u Crkvi. Koreferate na ovu temu podneli su: dr. Aldo Starić: Svete tajne i Duh Sveti; dr. Dimitrije Kalezić: Duh Sveti kao Tvorac i Životodavac; dr. Vekoslav Grmič: Institucija i harizma i dr. Bonavetura Duda: Duhovni život kao život u Duhu Svetom po Sv. Pavlu.

U treći tematski krug savremeni aspekt Pnevmatologije uveo je dr. Amfilohije Radović predavanjem Današnje vreme kao vreme Duha Svetoga. Koreferate uz ovu temu održali su dr. France Oražem: Razlikovanje duhova u savremenim zbivanjima; dr. Tomislav Ivančić: Harizmatički pokreti našeg vremena; dr. Stanko Janežič: Sveti Duh i kultura i dr. Josip Kribl: Duh Sveti i njegovo delovanje prema mislima Nikolaja Berđajeva. Posle referata i koreferata sledila je živa diskusija.

Učesnici simposijuma odlučili su da sledeći simposijum organizuje Bogoslovski fakultet u Ljubljani 1986. godine na temu Tajna Crkve i službe u Crkvi.

Po završetku rada simposijuma u nedelju 30. septembra učesnici su posetili manastir Gradac, gde su prisutvovali svetoj Liturgiji, koju je služio ep. Stefan. Na povratku za Beograd posetili su manastir Žiču kao i Ovčarske manastire.

7. Stična 1986

Sedmi međufakultetski ekumenski simposijum održan je od 23. do 26. septembra 1986. godine u cistercijanskom samostanu u Stični (Slovenija). Na simposijumu je bilo 80 učesnika. Uz predstavnike triju fakulteta, gosti su bili predstavnici Teološkog fakulteta Matija Vlačić Ilirik iz Zagreba; Islamskog teološkog fakulteta iz Sarajeva; pravoslavnih bogoslovija iz Beograda, Prizrena i manastira Krke; Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove iz Zagreba; visokih rimokatoličkih bogoslovskih škola iz Splita, Rijeke i Sarajeva. Na ovom simposijumu nisu učestvovali predstavnici Bogoslovskog fakulteta iz Skoplja.

Prvog dana saopštio je referat dr. Atanasije Jevtić na temu Biblijsko i ranohrišćansko poimanje Crkve, a koreferate su saopštili: dr. Irinej Bu-

lović: Misionarski i eshatološki vidik Crkve i ep. banatski dr. Amfilohije Radović: Pitanje apostolskog nasleđa. Drugi dan referat je saopštio dr. Dimitrije Kalezić na temu Pravoslavno poimanje tajne Crkve i službe u njoj, a koreferate Radovan Bigović: Službe u Crkvi i tajna Evharistije i Predrag Samardžić Sabornost službi u Crkvi.

Od rimokatoličkih profesora referate su saopštili: dr. Mato Zovkić iz Sarajeva, na temu Katoličko gledanje na služenje i ustanove u otajstvu Crkve, a koreferat dr. Tomislav Ivančić, Zagreb: Otajstvo spasa i otajstvo Crkve, dr. Bonavetura Duda, Zagreb, referat: Eklesia – Kinonija; koreferat dr. Jerko Fućak, Zagreb: Laičke službe u Crkvi. Bogoslovski fakultet u Ljubljani učestvovao je na simposijumu s dva referata i tri koreferata: dr. France Perko: Shema zgodovinskega razvoja rimskega primata; evangelistički pastor Ludvik Jošar (Bodonci): Skrivnost Cerkve in službe v cerkvenih skupnostih, ki so iz šle iz reformacije; dr. Stanko Ojnik: Teološke osnove cerkvenih služb v novem Zakoniku cerkvenega prava; dr. Stanko Janežič: Problematika cerkvenih služb v ekumenskem dialogu; dr. Anton Stres: Marksistično in krščansko pojmovanje skupnosti.

8. Đakovo 1988

Sledeći osmi simposijum održan je u Đakovu u prostorijama Visoke bogoslovske škole od 13. do 16. septembra 1988. godine na temu *Sveta Evharistija*. Domaćin je bio đakovački i sremski biskup Ćiril Kos. Iste škole su izaslale svoje predstavnike kao i na prethodnim simposijumima osim predstavnika iz Skoplja. Prisutnih je bilo svakodnevno oko 80 a povremeno i do 120 osoba.

Simposijum je počeo bogoslužjenjem 13. a završio se 15. septembra. Na otvaranju učesnike je pozdravio biskup Ćiril Kos, koji je pročitao i pozdravni telegram pape Jovana Pavla II. Potom su učesnike pozdravili dekani tri fakulteta. Na otvaranju su bili gosti učesnici: nadbiskup beogradski dr. France Perko; ep. banatski dr. Amfilohije Radović; cistercinski opat dr. Anton Nadrah iz Stične; dr. Ratko Perić, rektor Papinskog hrvatskog zavoda Sv. Jeronima u Rimu; dr. Stjepan Šmit, član Sekretarijata za jedinstvo hrišćana u Rimu; protojerej Jovan Nikolić, arhijerejski zamenik u Zagrebu; Jože Vesenjajk, predsednik Slovenskog ekumenskog saveta. Prepodnevnom radu pridružio se ep. sremski Vasilije (Vadić).

Predavanja i koreferate saopštili su: ep. banatski dr. Amfilohije Radović: Evharistija u veri i životu Crkve; Cisterciski opat iz Stične dr. Anton Nadrah, Ljubljana: O veri i životu Katoličke crkve na Zapadu; dr. Anton Štrukelj, Ljubljana: Evharistija kao žrtva; dr. Alojz Pirnat, Ljubljana: Evharistija kao gozba; dr. Atanasije Jevtić, Beograd: Evharistija kao duhovni događaj; dr. Vladeta Jerotić, Beograd: Odnos Evharistije i drugih sakramenata, osobito svete tajne ispovesti; dr. Ratko Perić, Zagreb: Evharistija u dosadašnjem ekumenskom dijalogu; dr. Stojan Gošević, Beograd: Evharistijska interkomunija; dr. Stanko Janežič, Ljubljana-Maribor: Evharistijska interkomunija sa stanovišta Katoličke crkve; dr. Drago Ocvirk, Ljubljana-Maribor: Evharistija i Evangelizacija; dr. Marijan Valkovič, Zagreb: Socijalno značenje Evharistije; dr. Pribislav Simić, Beograd: Liturgija sv. Petra; dr. Vladimir Zagorac, Zagreb: Ekumenski značaj Liturgije II vatikanskog sabora; Predrag Mioč, Beograd: O evharistijskom postu i potrebi redovnog pričestivanja; dr. Stanko Lipovšek, Ljubljana-Maribor: O oblikovanju liturgijskih obreda i inkulturaciji; dr. Bonavetura Duda, Zagreb: O evharističnosti celokupnog hrišćanskog života; asistent Radovan Bigović, Beograd: Kretanja u savremenoj pravoslavnoj teologiji; dr. Aldo Starić, Zagreb: Kretanja u savremenoj katoličkoj teologiji; dr. Dimitrije Kalezić, Beograd: Evharistijski karakter hrišćanske teologije uopšte; dr. Dobrivoje Midić, Beograd: Evharistijska ekleziologija; dr. Tomislav Šagi-Bunić, Zagreb: Evharistija zajednica svetih. Nakon predavanja bila je diskusija.

Učesnici osmog simposijuma su ponovo istakli da su ovakvi susreti višestruko korisni, štaviše neophodni i blagodatni za bolje međusobno upoznavanje, uvažavanje, sporazumevanje i istinsko zbližavanje u Hristu. U Đakovu je dogovoreno da deveti simposion organizuje Bogoslovski fakultet SPC iz Beograda na temu Sveta tajna krštenja.

9. Beograd 1990

Ovo je poslednji međufakultetski ekumenski simposij koji je održan od 23. do 25. septembra 1990. godine na temu *Sveta tajna krštenja* u manastirima Kaoni (šabačko-valjevska eparhija) i Vrdnik i Hopovo (Fruška Gora). Učestvovalo je oko pedesetak predstavnika pravoslavnih učilišta iz Beograda i Prizrena i Rimokatoličkog bogoslovskeg fakulteta iz Ljubljane i Maribora. Predstavnici Rimokatoličkog bogoslovskeg fakulteta iz Zagreba otkazali su učešće zbog saopštenja za javnost sa konferencije

srpskih pravoslavnih episkopa i sveštenika u Pakracu o teškom položaju Srpske pravoslavne Crkve i srpskog naroda u Hrvatskoj.

Prvo predavanje u manastiru Kaoni održao je dr. Pribislav Simić iz Beograda na temu: Liturgijski čin krštenja u drevnoj crkvi. Usledili su koreferati: dr. Jože Vesenjāk, Maribor: Današnja pastoralna pitanja krštenja u Rimokatoličkoj Crkvi; ep. dr. Amfilohije Radović, Beograd: Savremena pitanja krštenja u Pravoslavnoj Crkvi; dr. Drago Ocvirk, Ljubljana: Krštenje i kršćanska misija; dr. Dobrivoje Midić, Beograd: Krštenje i Evharistija.

Drugi dan rad je nastavljen u manastiru Vrdniku. Predavanje je održao dr. Ćiril Sorč, Ljubljana: Krštenje kao preporođenje; a koreferate: dr. Vinko Škafar, Ljubljana: Krštenje i hrišćanski život; dr. Irinej Bulović, Beograd: Kanonski aspekti krštenja; dr. Vladan Perišić, Beograd: Krštenje i razni oblici inicijacije.

Treći dan rad je nastavljen u manastiru Hopovu. Predavanje je održao dr. Atanasije Jevtić, Beograd: Biblijsko-svetootačka mistagogija krštenja, a koreferate: dr. Bogdan Dolenc, Ljubljana: Krštenje naroda; dr. Petar Kuzmič, Osijek: Savremeni problemi krštenja.

Posle ovog simposijuma nastupio je građanski rat u bivšoj Jugoslaviji. Nakon raspada Jugoslavije ekumenski simposijumi nisu obnovljeni sve do 2012. godine ponovo u Mariboru.

Zaključak

Održano je devet međufakultetskih ekumenskih simposijuma. Prvi je održan u Mariboru od 23. do 26. septembra 1974. godine na temu O svetim tajnama osobito o Svetoj Evharistiji; drugi u Lovranu kod Rijeke od 21. do 23. septembra 1976. na temu Evangelizacija u našem prostoru i vremenu; treći u Arandelovcu od 12. do 15. oktobra 1978. na temu Crkva u savremenom svetu; četvrti u Ljubljani od 22. do 23. septembra 1980. na temu Duhovni život na našem tlu; peti u Zagrebu od 28. septembra do 1. oktobra 1982. na temu Isus Hristos jedini Spasitelj sveta-propoved spasenja na našem tlu; šesti u manastiru Studenici od 27. do 30. septembra 1984. na temu Vreme Duha Svetoga – vreme Crkve; sedmi u cisterciskom samostanu u Stični (Slovenija) od 23. do 26. septembra 1986. na temu Tajna Crkve i službe u Crkvi; osmi

u Đakovu od 13. do 16. septembra 1988. na temu Sveta Evharistija; deveti u manastiru Kaoni (ep. šabačko-valjevska) i manastirima Vrdnik i Hopovo (Fruška Gora) od 23. do 25. septembra 1990. Na ovom simposijumu nisu učestvovali predstavnici rimokatoličkog bogoslovske fakulteta iz Zagreba, koji su otkazali učešće zbog saopštenja za javnost sa konferencije srpskih pravoslavnih episkopa i sveštenstva u Pakracu u kome je ukazano na težak položaj SPC i srpskog naroda u Hrvatskoj. Na simposijumima je učestvovalo od 70 do 120 osoba.